



Llywodraeth Cymru  
Ymgynghoriad – crynodeb o'r ymatebion

## Cynllun Hawliau Plant Drafft 2021

Trefniadau ar gyfer rhoi sylw dyledus i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (y Confensiwn) a'i Brotocolau Dewisol pan fydd Gweinidogion Cymru yn arfer unrhyw rai o'u swyddogaethau

Mehfin 2021

## Trosolwg

Mae'r ddogfen hon yn amlinellu'r ymatebion a gafwyd i ddogfen ymgynghori Llywodraeth Cymru ar Gynllun Hawliau Plant Drafft 2021.

Mae adran 2 o Fesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011 yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi Cynllun Hawliau Plant sy'n gosod y trefniadau y maent wedi'u gwneud at ddiben sicrhau y rhoddir sylw dyledus i'r Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn a'i Brothocolau Dewisol.

## Rhagor o wybodaeth

Dylid cyfeirio ymholiadau am yr adroddiad hwn i:  
Yr Is-adran Plant a Theuluoedd,  
Y Gyfarwyddiaeth Cymunedau a Threchu Tlodi,  
Llywodraeth Cymru  
Parc Cathays  
Caerdydd  
CF10 3NQ

Ffôn: 0300 025 1285

e-bost: [hawliauplant@llyw.cymru](mailto:hawliauplant@llyw.cymru)

## Copïau ychwanegol

Mae'r ddogfen hon ar gael ar wefan Llywodraeth Cymru yn [www.wales.gov.uk/consultations](http://www.wales.gov.uk/consultations)

## Dogfennau cysylltiedig

- Cynllun Hawliau Plant 2014<sup>1</sup>;
- Ymgynghoriad Cynllun Hawliau Plant Drafft 2021<sup>2</sup>;
- Ymgynghoriad plant a phobl ifanc Cynllun Hawliau Plant Drafft 2021<sup>3</sup>;
- Adborth o weithdai plant a phobl ifanc - Adroddiad Re:Cognition.<sup>4</sup>

---

<sup>1</sup> [Cynllun Hawliau Plant 2014](#)

<sup>2</sup> [Ymgynghoriad Cynllun Hawliau Plant Drafft 2021](#)

<sup>3</sup> [Ymgynghoriad Plant a Phobl Ifanc Cynllun Hawliau Plant Drafft 2021](#)

<sup>4</sup> [Adborth o weithdai plant a phobl ifanc - Adroddiad Re:Cognition](#)

## Cynnwys

1. Cyflwyniad.....	4
2. Y broses ymgynghori .....	5
3. Trosolwg o'r ymatebion .....	6
4. Crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad – fersiwn oedolion .....	7-18
5. Crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad: fersiwn plant a phobl ifanc.....	19-24
6. Crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad – gweithdai plant a phobl ifanc.....	25
7. Ymateb Llywodraeth Cymru.....	26
8. Atodiad A .....	27
9. Atodiad B .....	28-42

## 1. Cyflwyniad

Yn yr adroddiad hwn, crynhoir yr ymatebion i'r ymgynghoriad "Cynllun Hawliau Plant Drafft 2021" (y Cynllun).

Mae Mesur Hawliau Plant a Phobl Ifanc (Cymru) 2011 (y Mesur) yn gosod dyletswydd ar Weinidogion i roi sylw dyledus i'r Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn a'r Protocolau Dewisol wrth ddatblygu neu adolygu deddfwriaeth a pholisïau.

Yn adran 2 o'r Mesur, nodir bod yn rhaid i Weinidogion wneud Cynllun sy'n gosod y trefniadau y maent wedi eu gwneud at ddiben sicrhau cydymffurfiaeth â'r ddyletswydd hon.

Cafodd y Cynllun presennol ei gyhoeddi yn 2014. Gofynnodd yr ymgynghoriad hwn am safbwyntiau ynghylch ail-wneud y Cynllun ar gyfer 2021.

Mae'r ddogfen hon sy'n crynhoi'r ymatebion wedi'i rhannu'n dair adran:

- Yr ymatebion i'r ymgynghoriad ar y Cynllun Hawliau Plant drafft,
- Yr ymatebion i'r ymgynghoriad ar fersiwn plant a phobl ifanc y Cynllun;
- Yr ymatebion o'r gweithdai i blant a phobl ifanc.

Nid yw'r ddogfen hon yn cynnwys pob sylw ond mae'n ceisio tynnu sylw at themâu a materion cyffredin.

Hoffai Llywodraeth Cymru achub ar y cyfle hwn i ddiolch i bawb a ymatebodd i'r ymgynghoriad ac a roddodd o'u hamser i'n helpu i fwrw'r maen i'r wal o ran yr agenda hawliau plant yng Nghymru.

## 2. Y broses ymgynghori

### Cyn yr ymgynghoriad cyhoeddus

Mae'r Mesur yn nodi bod yn rhaid i Lywodraeth Cymru, wrth lunio unrhyw Gynllun, newydd neu ddiwygiedig wneud y canlynol:

- Cynnwys plant a phobl ifanc;
- Cynnwys Comisiynydd Plant Cymru;
- Cynnwys unrhyw bobl neu gyrff eraill y mae Gweinidogion Cymru yn barnu eu bod yn briodol,
- Ystyried unrhyw awgrymiadau neu argymhellion a wneir gan Bwyllgor y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn ar ôl i'r Adroddiad Gwladwriaeth sy'n Barti gael ei gyflwyno gan Lywodraeth y DU;
- Ystyried unrhyw adroddiadau, awgrymiadau, argymhellion cyffredinol neu ddogfennau eraill a gyhoeddir gan Bwyllgor y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.

Wrth ddatblygu'r Cynllun drafft ar gyfer 2021, gwnaeth y Gweinidogion sicrhau bod y canlynol yn cael ei ystyried:

- Barn Comisiynydd Plant Cymru;
- Barn y Grŵp Cynghori ar Hawliau Plant;
- Barn plant a phobl ifanc
- Argymhellion o adroddiad *Hawliau Plant yng Nghymru*<sup>5</sup> y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg;
- Barn ar adroddiad ar Gydymffurfiaeth 2018 - 2020<sup>6</sup>;
- Adborth ar gynnydd tuag at adroddiad Sylwadau Terfynol 2016 y Cenhedloedd Unedig.

### Y broses ymgynghori

Cafodd yr ymgynghoriad ei gynnal rhwng 17 Rhagfyr 2020 a 26 Mawrth 2021.

Daeth 34 o ymatebion i law (24 o ymatebion i'r ymgynghoriad a 10 o ymatebion i fersiwn plant a phobl ifanc yr ymgynghoriad).

Gwnaethom hefyd gomisiynu adroddiad gan Re:Cognition a wnaeth ymgysylltu â'r plant a'r bobl ifanc yn rhithwir<sup>7</sup>. Crynhoir safbwyntiau 84 o blant a phobl ifanc o weithdai wedi'u hwyluso yn yr adroddiad hwn.

Cynhaliwyd bord gron gyda rhanddeiliaid hawliau plant er mwyn trafod yr ymgynghoriad ym mis Ionawr 2021.

<sup>5</sup> [Argymhellion o adroddiad Hawliau Plant yng Nghymru y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg](#)

<sup>6</sup> [Adroddiad ar Gydymffurfiaeth 2018-2020](#)

<sup>7</sup> Nid oedd modd cynnal cyfarfodydd wyneb yn wyneb oherwydd y cyfyngiadau iechyd y cyhoedd a roddwyd ar waith yn sgil pandemig COVID-19.

### 3. Trosolwg o'r ymatebion

Cafwyd 24 o ymatebion ysgrifenedig i'r ymgynghoriad i oedolion. Roedd dau ymatebydd am aros yn ddiennw. Cafwyd 10 o ymatebion ysgrifenedig i fersiwn plant a phobl ifanc yr ymgynghoriad. Roedd un ymatebydd am aros yn ddiennw.

Ceir rhestr lawn o'r ymatebwyr yn Atodiad A.

Cynhaliodd Re:Cognition weithdai gydag 84 o blant a phobl ifanc a gweithiodd gyda 23 o sefydliadau i ddarparu un adroddiad ymateb. Hoffem ddiolch yn arbennig i Wasanaeth Ieuenctid Tor-faen, Race Council Cymru, fforymau a Chynghorau Ieuenctid Gwent, Gwasanaeth Ieuenctid Wrecsam, Hawliau Plant Sir Gâr, grŵp pobl ifanc anabl, gofalywyr ifanc o nifer o ardaloedd awdurdod lleol, grwpiau ieuenctid LGBTQ+, a phrentisiaid ifanc Gwent a wnaeth helpu i drefnu'r gweithdai hyn.

Rhoddyd cryn dipyn o wybodaeth am y Cynllun drafft a'r trefniadau newydd arfaethedig. Hefyd gwnaed sylwadau am yr agenda hawliau plant yng Nghymru.

Hoffai Llywodraeth Cymru gydnabod yr holl gymorth a gafodd ei gynnig gan randdeiliaid i weithio mewn partneriaeth er mwyn datblygu'r trefniadau a restrir yn y Cynllun drafft, a diolch amdano.

Ceir crynodeb lefel uchel o'r themâu allweddol a gododd yn y tair set o ymatebion isod:

Roedd y canlynol i'w weld yn amlwg yn yr ymatebion i'r ymgynghoriad:

- Roedd cefnogaeth gyffredinol i lunio Cynllun drafft yn seiliedig ar ganlyniadau, er y byddai'r rhanddeiliaid yn hoffi gweld mwy o fanylion am y ffordd y caiff y canlyniadau hyn eu monitro;
- Roedd cefnogaeth gyffredinol i'r trefniadau newydd arfaethedig, gan gynnwys cefnogaeth benodol i hyfforddi Gweinidogion, y strategaeth codi ymwybyddiaeth a'r llawlyfr ar gyfer swyddogion Llywodraeth Cymru. Fodd bynnag, byddai'r rhanddeiliaid yn hoffi gweld mwy o fanylion am bob un o'r rhain;
- Galwyd am i'r Cynllun ddarparu data a fyddai'n benodol i Gymru ac wedi'u dadgyfuno ar blant a phobl ifanc;
- Galwodd plant a phobl ifanc am fwy o bwyslais ar hawliau yn y cwricwlwm a gwell cyhoedduswydd iddynt.

Hefyd, nododd nifer o randdeiliaid a phartneriaid yn y sector y canlynol:

- roeddent yn barod i weithio gyda Llywodraeth Cymru er mwyn datblygu nifer o'r trefniadau a restrir yn yr ymgynghoriad;
- roeddent am weld hawliau plant ar eu newydd wedd a oedd yn anelu'n uwch na'r safon sylw dyledus.

#### 4. Crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad – fersiwn oedolion

Mae'r holl ymatebion wedi'u dyfynnu yn yr iaith wreiddiol.

**Cwestiwn 1: A ydych o'r farn bod y trefniadau a nodir yn y Cynllun Hawliau Plant diwygiedig hwn yn ddigonol er mwyn sicrhau bod Gweinidogion Cymru yn rhoi sylw dyledus i'r Confensiwn a'i Brotocolau Dewisol, wrth arfer unrhyw rai o'u swyddogaethau?**

**Ydw Dywedwch pam wrthym:**

**Nac ydw Sut y gellid atgyfnerthu'r trefniadau hyn, yn eich barn chi?**

Roedd 11 o'r ymatebwyr (46%) o'r farn bod y trefniadau yn y Cynllun drafft yn ddigonol i sicrhau bod Gweinidogion Cymru yn rhoi sylw dyledus i'r Confensiwn, a nodwyd bod Cymru eisoes yn arwain y blaen o ran cefnogi hawliau plant.

Roedd cefnogaeth arbennig i'r canlynol:

- hyfforddi Gweinidogion sy'n eu galluogi i bwysu a mesur y Confensiwn fel rhan o'r broses sylw dyledus,
- y llawlyfr arfaethedig i swyddogion
- strategaeth codi ymwybyddiaeth.
- strategaeth gyfranogi,
- y strategaeth dystiolaeth;
- y broses gwyno.

Nid oedd 10 o'r ymatebwyr (42%) o'r farn bod y trefniadau yng Nghynllun drafft 2021 yn mynd yn ddigon pell. Nid oeddent o'r farn bod y Cynllun drafft yn ddigon manwl mewn perthynas â rhoi sylw dyledus.

Awgrymodd pum ymatebydd nad yw'r Cynllun yn mynd yn ddigon pell mewn perthynas â galluogi'r Confensiwn i ddod yn gyfraith gwlad, ac awgrymwyd y dylid dilyn esiampl yr Alban a'i ymgorffori'n llawn. Roedd un ymatebydd o blaid gweld Llywodraeth Cymru yn sicrhau bod y fframwaith cyfreithiol ar gyfer cydraddoldeb a hawliau dynol yn cael ei gryfhau drwy ei gwneud hi'n haws cael cyfiawnder, ac awgrymwyd y dylid cyflwyno dull canolog, tryloyw a chenedlaethol o weithredu, monitro a chofnodi cynnydd, a sicrhau y rhoddir yr Adolygiad Cyfnodol Cyffredinol ac argymhellion cyrff cytuniad ar waith.

Ni wnaeth tri ymatebydd (12%) ateb y cwestiwn hwn.

Gwnaed nifer o awgrymiadau penodol i wella'r Cynllun terfynol ac maent wedi cael eu cynnwys yn y tabl isod:

<b>Y themâu a ddaeth i'r amlwg</b>
<b>Rôl y Gangen Plant/adnodd mewnol</b>
Rhagor o fanylion am rôl y Gangen Plant
Ymrwymiad i dîm canolog o arbenigwyr a gefnogir yn dda a all gydgyssylltu pob mater sy'n ymwneud â rhoi'r Confensiwn ar waith ym mhob rhan o Lywodraeth Cymru
Disgrifiad o'r strwythurau sydd ar waith i ymgysylltu ym mhob rhan o Lywodraeth Cymru
Cynnwys prosesau cadarn i ymgorffori hawliau plant yng ngwaith Llywodraeth Cymru
<b>Rôl y Llawlyfr i staff Llywodraeth Cymru</b>
Datganiad yng nghrynodeb yr ymgynghoriad am y bwriad i ymgysylltu'n allanol ar y llawlyfr i swyddogion
Rhagor o fanylion am yr ymgynghoriad a'r broses ymgysylltu allanol er mwyn llywio cynnwys y llawlyfr
<b>Ymgysylltu â phobl ifanc</b>
Gallai'r adran ar gyfranogi gael ei gwella drwy gydnabod y Safonau Cyfranogiad Cenedlaethol yn benodol
Gwella'r adran dogfennau hygyrch i blant drwy annog swyddogion Llywodraeth Cymru i lunio fersiwn hygyrch i blant o bob dogfen lle maent wedi penderfynu y caiff cynigion polisi/deddfwriaeth effaith ar blant a phobl ifanc
Gwella teitl 7.1 drwy newid y geiriad i adlewyrchu'n well yr ymrwymadau a nodir yn yr adran, ac ymrwmo i ymgysylltu â phlant a phobl ifanc a rhanddeiliaid wrth i'r broses gwyno newydd gael ei datblygu. Awgrymir 'Gwneud Cwyn' neu 'Y broses gwyno ar gyfer plant a phobl ifanc'
Tanlinellu pwysigrwydd clywed safbwyntiau plant ar faterion sy'n effeithio arnynt. Bydd angen cynnwys hyn yn y strategaeth gyfranogi, a'r prosesau ymgynghori, yr Aseidiadau o'r Effaith ar Hawliau Plant a'r strategaeth dystiolaeth, yn ogystal â'r weithdrefn gwyno ddiwygiedig a'r Cynllun Gwella Cyllideb
<b>Canlyniadau</b>
Defnyddio hyfforddiant olrhain hawliau dynol y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol ar gyfer Gweinidogion Cymru a swyddogion
Dylai'r canlyniadau cenedlaethol ar gyfer plant a phobl ifanc gyfateb i'r blaenoriaethau cenedlaethol sydd wedi cael eu nodi gan Lywodraeth Cymru ac eraill, gan gynnwys y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, gan ddefnyddio tystiolaeth berthnasol i nodi'r materion mwyaf pwysig o ran hawliau plant y mae angen ymdrin â nhw



<b>Hyfforddiant</b>
Galwyd am i hyfforddiant ar y Confensiwn i swyddogion fod yn orfodol, a hefyd iddo gael ei gynnwys fel rhan o raglen sefydlu newydd-ddyfodiaid, gan ddarparu hyfforddiant gloywi pan fo rhywun yn newid ei rôl
Rhagor o fanylion am hyfforddiant Gweinidogol
Amlinellu'n glir fod disgwyl i bob swyddog gael hyfforddiant gorfodol a rheolaidd, sydd o hyd ystyrion, er mwyn ei alluogi i gyflawni dyletswyddau sylw dyledus
Cynnwys ymrwymiad yn y Cynllun terfynol y bydd hyfforddiant yn cael ei nodi yn y llawlyfr i swyddogion
Galw am hyfforddiant AEHP ar wahân a chynnwys yr hyfforddiant AEHP yn y Cynllun terfynol
Gwella'r naratif yn yr adran AEHP er mwyn atgyfnerthu'r berthynas wrth gefnogi'r ddyletswydd sylw dyledus. Awgrymodd yr un ymatebydd y gallai'r adran gael ei gwella ymhellach drwy ategu bod y broses AEHP yn gyson â gofynion y Confensiwn fel y'u nodir yn y Mesurau Gweithredu Cyffredinol (Erthyglau 4, 42 a 44(6))
<b>Rôl AEHP</b>
Ymrwymo i gynnal AEHP ar gyfer pob cynnig polisi/deddfwriaethol sy'n cael effaith uniongyrchol neu anuniongyrchol ar blant, ac i Lywodraeth Cymru gyflwyno deddfwriaeth i wneud AEHP yn ofyniad statudol
Cynnwys yr ymrwymiad i gyhoeddi AEHPau yn y Cynllun terfynol
Dylai'r adran AEHP amlinellu'r hyn y dylai oedolion ei wneud mewn perthynas â herio penderfyniad, megis i beidio â chynnal AEHP
<b>Cydymffurfiaeth</b>
Nodi'r trefniadau ar gyfer monitro cydymffurfiaeth ac adrodd arni
Cynnwys manylion am y trywydd a ddilyni'r i atgyfnerthu a sicrhau cydymffurfiaeth â'r ddyletswydd sylw dyledus i fod yn gymwys wrth ddiwygio'r Cynllun
<b>Defnyddio tystiolaeth/data</b>
Gwella systemau casglu data yn benodol er mwyn mynd i'r afael â'r diffyg data sy'n benodol i Gymru ac sydd wedi'u dadgyfuno
Nodi'n glir a gaiff y strategaeth dystiolaeth ei defnyddio i feithrin gwell dealltwriaeth o faterion gwahaniaethu posibl, yn ogystal â galluogi swyddogion Llywodraeth Cymru i weithredu er mwyn mynd i'r afael â'r materion hyn
<b>Codi ymwybyddiaeth/cyfathrebu</b>
Disgrifio rôl y grŵp rhanddeiliaid codi ymwybyddiaeth yn glir

Ymrwymiad i hyrwyddo gwefan Llywodraeth Cymru yn rheolaidd drwy sianelau gwybodaeth a chyfathrebu, gan gynnwys y cyfryngau cymdeithasol, er mwyn tynnu sylw at AEHPau
Gallai'r ddyletswydd sylw dyledus i Erthyglau 12 a 13 ystyried plant ag anawsterau cyfathrebu yn fwy. Argymhell y dylai anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu gael eu hystyried yn elfen allweddol yn y Cynllun
<b>Adroddiad Sylwadau Terfynol y Cenhedloedd Unedig</b>
Ystyried cydadroddiad Comisiynwyr Plant y DU i Bwyllgor y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn ym mis Rhagfyr 2020
Cynnwys strategaethau a chynlluniau gweithredu gwladwriaeth gyfan i ymateb i Sylwadau Terfynol 2016, gan gynnwys sut y caiff yr ymatebion i'r Sylwadau Terfynol eu cyfleu yn y llawlyfr i swyddogion, y strategaeth codi ymwybyddiaeth, y strategaeth dystiolaeth a'r strategaeth gyfranogi
Ystyried Rhestr o Faterion cyn adrodd Pwyllgor y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn o fis Chwefror 2021 fel dull o gyfleu sut y caiff y rhestr o faterion ei hymgorffori
Dylai argymhellion, fel y rhai a wnaed yn Sylwadau Terfynol 2016, gael eu hystyried yn y broses o wneud penderfyniadau
<b>Cyllideb Llywodraeth Cymru</b>
Rhagor o fanylion am ddyrannu ac olrhain adnoddau, a phrosesau cyllidebol tryloyw a chyfranogol
Cynnwys yr angen i'r broses gyllidebol fod yn dryloyw
<b>Awgrymiadau eraill i wella'r Cynllun</b>
Nodi'n amlwg dirwedd ieithyddol unigryw Cymru a'r angen i sicrhau bod plant yn gallu defnyddio'r Gymraeg, gan gynnwys cyfeirio at y Mesur a'r Safonau a sut maent yn gysylltiedig â hawliau plant yng Nghymru e.e. gohebiaeth, addysg ac ati
Awgrym y dylid gwneud ymrwymiad clir i'r ffordd y caiff anghenion plant a phobl ifanc â chyflyrau iechyd eu deall gan Lywodraeth Cymru, a sut mae'r cyd-destun hwn yn effeithio ar eu hawliau
Cynnwys diwygiadau i gyfreithiau a pholisïau sy'n cefnogi rhoi'r Confensiwn ar waith
Cynnwys proses o ymgysylltu â'r Grŵp Cyngori ar Hawliau Plant ynghylch a yw cynnig yn cael effaith sylweddol ar blant a phobl ifanc
<b>Cyffredinol</b>
Cyfeirio'n gyson at blant a phobl ifanc fel nad yw pobl ifanc hŷn yn teimlo eu bod allan ohoni Dylai adran 'Cefndir' y Cynllun terfynol fod yn gliriach o ran y ffordd y mae'n rhaid i Weinidogion Cymru ystyried unrhyw adroddiadau, awgrymiadau, argymhellion

cyffredinol neu ddogfennau eraill a gyhoeddwyd gan Bwyllgor y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, gan gynnwys y set ddiwethaf o sylwadau terfynol

Cyfleu'n gliriach sut y caiff ymrwymiad cyhoeddus i hawliau plant ei drosi'n bolisi a phenderfyniad, a sut mae'r Cynllun terfynol yn disgrifio'r ymrwymadau hyn yn ei holl waith a chyhoeddiadau

AEHP o'r Cynllun wedi'i gymeradwyo gan y Senedd

Dyfyniadau o'r ymatebion

“The arrangements Welsh Ministers have made, or propose to make, for the purpose of securing compliance with the duty placed on them appears to demonstrate due regard in relation to the content and plans.”

### **Ymateb Llywodraeth Cymru**

Rydym yn ystyried y sylwadau hyn yn ofalus wrth inni ddatblygu'r trefniadau yn y cynllun drafft.

**Cwestiwn 2: A ydych o'r farn y bydd strwythuro'r Cynllun Hawliau Plant, ar sail Y Ffordd Gywir, yn helpu Gweinidogion Cymru i roi sylw dyledus i hawliau plant yn unol â'r Confensiwn, wrth arfer unrhyw rai o'u swyddogaethau?**

Roedd y mwyafrif o'r ymatebwyr 19 (79%) yn cytuno bod strwythuro'r Cynllun drafft ar sail Y Ffordd Gywir yn helpu Gweinidogion Cymru i roi sylw dyledus i'r Confensiwn. Nid oedd un ymatebydd (4%) o blaid defnyddio'r Ffordd Gywir. Ni wnaeth pedwar ymatebydd (17%) ateb y cwestiwn hwn.

Ymhlith y sylwadau allweddol a oedd o blaid defnyddio'r Ffordd Gywir roedd y canlynol:

- Mae strwythuro'r Cynllun yn seiliedig ar bum egwyddor y Ffordd Gywir yn darparu fframwaith strategol i gynnwys hawliau plant ym mhob agwedd ar y broses o wneud penderfyniadau, llunio polisïau ac ymarfer;
- Bydd yn creu llwybr effeithiol o egwyddor i ymarfer, a bydd yn golygu bod cydgyssylltu a chysondeb ymhlith cyrff/asiantaethau perthnasol
- Mae gweld Llywodraeth Cymru yn mabwysiadu'r Ffordd Gywir yn ffurfiol yn dangos arweinyddiaeth go iawn, ac mae'n paratoi'r ffordd i lawer mwy ddilyn trywydd tebyg;
- Mae'n ystyried cyfranogi, darpariaeth a mesurau amddiffyn sy'n rhan annatod o hawliau plant.

Gofynnodd rhai ymatebwyr am i Lywodraeth Cymru ystyried ffyrdd ehangach o gyflawni egwyddorion Y Ffordd Gywir. Ymhlith y safbwyntiau a rannwyd roedd y canlynol:

- Ei bod hi'n bwysig i'r egwyddorion lywio'r ffordd o weithio yn hytrach na cheisio sicrhau bod gwaith sy'n mynd rhagddo yn gweddu i'r egwyddorion;
- Awgrymwyd bod lle i wella'r trefniadau yn y Cynllun drafft er mwyn helpu Gweinidogion i roi'r egwyddorion ar waith;
- Ei bod hi'n bwysig ystyried sut y gwneir hyn yn weithredol, yn enwedig y bumed egwyddor sy'n ymwneud ag atebolrwydd am fod hawliau plant yn esgor ar rwymedigaethau sy'n mynnu atebolrwydd;
- Nodir bod hawliau plant wrth wraidd y gwaith o lunio polisïau yn Llywodraeth Cymru. Nid yw'n ddigon da gwneud datganiadau cyffredinol fel yr un hwn heb ddangos na phrofi sut mae'n wir. Dylai'r Cynllun fod yn rhan o ymgorffori hawliau yng ngwaith y llywodraeth i gyd, ond byddai'n helpu i nodi beth y mae cael hawliau wrth wraidd y gwaith o lunio polisïau yn ei olygu neu sut mae'n edrych.

Dyfyniadau o'r Ymatebion

"Mae'r egwyddorion a'r camau a amlinellir yn sownd. Rhaid sicrhau bod y rhain yn cael eu gwireddu mewn gwirionedd, gan sicrhau – er enghraifft – bod Gweinidogion yn cael cyfle i glywed lleisiau plant a phobl ifanc ac yn eu cymryd o ddifrif – hefyd yn edrych ar dystiolaeth yn ddiragfarn."

### **Cwestiwn 3: A ydych yn cytuno â'r canlyniadau a amlinellir yn y ddogfen o dan bob adran?**

**Ydw Dywedwch pam wrthym**

**Nac ydw Sut y gellid atgyfnerthu'r canlyniadau hyn, yn eich barn chi?**

Roedd 15 o'r ymatebwyr (63%) yn cytuno â'r canlyniadau yn y Cynllun drafft, roedd wyth ymatebydd (33%) yn anghytuno â'r canlyniadau, ac ni wnaeth un ymatebydd (4%) ateb y cwestiwn hwn.

Gwnaeth yr ymatebwyr yr awgrymiadau canlynol er mwyn gwella canlyniadau'r Cynllun:

#### Canlyniad 3 (Ymgorffori Hawliau Plant)

- Caiff adnoddau sy'n hysbysu plant a phobl ifanc am gyfrifoldebau gweinidogion, swyddogion Llywodraeth Cymru a dirprwy gyfarwyddwyr drostynt eu cyhoeddi ar wefan Llywodraeth Cymru ar yr un pryd â'r llawlyfr i swyddogion.
- Ceisio gwell esboniad/manyleb gliriach yn y Cynllun ynghylch cynnwys y llawlyfr a'r negeseuon pwysig i staff.
- Dylai'r Cynllun restru elfennau gweithdrefnol allweddol AEHP a chynnwys templed a siartiau llif.
- Gallai'r Cynllun gael ei wella petai'n manylu ar yr hyn y mae "hyfforddiant amlhaenog" yn ei olygu.
- Dylai'r strategaeth ymwybyddiaeth sydd wedi'i diweddarau gynnwys cysylltiadau cryf â'r fframwaith Addysg a Gofal Plentyndod Cynnar.
- Cynnwys hyfforddiant a nyrsys arbenigol.

#### Canlyniad 4 (Cydraddoldeb a Dim Gwahaniaethu)

- Dylai tystiolaeth glir (Asesiad Effaith Strategaeth Hawliau Plant) fod yn ofynnol ar gyfer pob canlyniad, nid dim ond canlyniad 4, ynghyd â myfyrio ar addasrwydd, effeithiolrwydd a chyflawniadau.
- Mynd i'r afael â lefelau cyllido ledled Cymru er mwyn sicrhau cynhwysiant a hygyrchedd
- Sicrhau bod gweithwyr proffesiynol wedi cael hyfforddiant ar sut i ddelio â thrawma wrth ofyn i blant a phobl ifanc gofio profiadau, oherwydd gall fod yn anodd ailymweld â phrofiadau trawmatig o'r gorffennol.
- Dylai'r Cynllun nodi sut y gallai AEHP gael ei ddefnyddio i ganolbwyntio ar gydraddoldeb a dim gwahaniaethu. Dylai'r Cynllun gynnwys y camau y bwriedir eu cymryd i feithrin gwell dealltwriaeth o gydraddoldeb a dim gwahaniaethu, a sicrhau y rhoddir mwy o sylw i'r maes hwn.
- Ystyried sut mae gwahanol garfannau o blant yn profi gwahanol fathau a lefelau o wahaniaethu.

#### Canlyniad 5 (Grymuso Plant)

- Diffinio'n glir yr oedran pan fydd plant yn dysgu am eu hawliau.

- Cynnwys plant a phobl ifanc yn y strategaeth codi ymwybyddiaeth a'u cynnwys mewn grŵp rhanddeiliaid, a sicrhau bod grwpiau Du, Asiaidd ac ethnig leiafrifol wedi'u cynrychioli fel rhanddeiliaid.
- Awgrymu'r camau y gellid eu cynnwys o dan rymuso i wella'r Cynllun drafft.
- Croesawu'r defnydd o'r cwricwlwm yn y strategaeth codi ymwybyddiaeth, ac awgrymu y dylai Llywodraeth Cymru ystyried grwpiau rhanddeiliaid gweithredol, cyfleoedd i gynnwys addysg seiliedig ar hawliau ym Maes Dysgu a Phrofiad y Dyniaethau, ac addysg mewn lleoliadau ffurfiol a lleoliadau nad ydynt yn ffurfiol wrth ddatblygu'r strategaeth.

### Canlyniad 6 (Cyfranogiad)

- Sut y bydd datblygu strategaeth gyfranogi, a sefydlu grŵp rhanddeiliaid, yn cyfrannu at gyflawni'r ddyletswydd sylw dyledus, nad yw'n glir yn y Cynllun drafft.
- Cynnwys dull o egluro wrth blant a phobl ifanc pam nad yw polisi wedi'i newid.
- Croesawu gallu plant a phobl ifanc i gymryd rhan yn y broses o lunio polisiau.
- Amlinellu rôl y Senedd Ieuenctid.
- Ar gyfer y strategaeth gyfranogi sicrhau bod plant a phobl ifanc wedi'u hyfforddi'n addas i feddu ar y ddealltwriaeth, y sgiliau a'r hyder i gymryd rhan yn y broses o lunio polisiau, a sut y gall plant a phobl ifanc fynd ati i godi pryderon am eu hawliau ac mewn perthynas â chynigion polisi penodol.
- Ystyried llais y disgybl a dulliau seiliedig ar hawliau sydd ar waith ar hyn o bryd.
- Yr un ffocws ar ddysgu nad yw'n gysylltiedig â'r ysgol a darpariaeth ieuenctid er mwyn sicrhau bod cyfleoedd ar gael i'r rhai sydd y tu allan i addysg ffurfiol.
- Awgrymu proses ymgysylltu wedi'i hwyluso yn hytrach nag ymgynghoriad.
- Awgrymu y dylai'r strategaeth gyfranogi gael ei hymgorffori yn y Gyfarwyddiaeth Addysg fel cynllun peilot cyn ei chyflwyno'n ehangach yn y llywodraeth gyfan er mwyn meithrin cryn ymwybyddiaeth a dealltwriaeth ymhlith swyddogion o'r ffordd y mae'n cysylltu â'u gwaith eu hunain.
- Bydd angen sicrhau bod hyfforddiant wrth wraidd y strategaeth gyfranogi, sy'n cynnwys y gwahanol fodolau cyfranogi sy'n galluogi cyfranogi ar wahanol lefelau ac mewn ffyrdd gwahanol yn y broses - ymgysylltu strategol sy'n hysbysu, yn ymgynghori, ac yn cydgysylltu; ymchwil; atebolrwydd a hefyd wrth roi'r polisi ar waith.

### Canlyniad 7 (Atebolrwydd)

- Angen gwybodaeth am y ffordd y bydd y broses gwyno yn gweithio a sut y rhoddir yr wybodaeth ddiweddaraf i'r plant.
- Cafwyd sylw ar y cyfeiriad at rôl Comisiynydd Plant Cymru yn dwyn gweinidogion i gyfrif, a rôl y Senedd yn craffu ar y Cynllun, a sut nad yw'r un o'r rhain yn drefniadau a wneir gan Weinidogion i sicrhau

cydymffurfiaeth â'r ddyletswydd sylw dyledus, ac y dylid yn hytrach awgrymu eu defnyddio i sicrhau atebolrwydd a gyflwynir gan Weinidogion.

- Cynnwys amserlen i gyflwyno a nodi adnoddau i gefnogi'r gwaith hwn.
- Dylai'r Cynllun gynnwys gwybodaeth am sut y gallai'r canlyniad o AEHP gael ei herio.
- Dylai'r Cynllun drafft nodi sut y caiff y datganiadau canlyniadau eu monitro a'u mesur fel rhan o'r adran Atebolrwydd.

#### Dyfyniadau o'r Ymatebion

“Children are the central focus point. They start with a top down approach from ensuring the Welsh Government are trained appropriately and strategies are in place to ensure equality and non-discrimination. They then allow children to have a voice and include them in the participation and accountability. The effectiveness of these outcomes therefore can continue to be monitored by a feedback process making sure children are actually aware of their rights.”

**Cwestiwn 4: Hoffem glywed eich barn am yr effeithiau y byddai'r cynigion hyn yn eu cael ar y Gymraeg.**

Roedd 11 o'r ymatebwyr (46%) yn credu y byddai'r cynigion yn y Cynllun drafft yn cefnogi'r Gymraeg, roedd un ymatebydd (4%) yn credu nad yw'r cynigion yn cefnogi'r Gymraeg ddigon, ac ni wnaeth 12 o ymatebwyr (50%) ateb y cwestiwn hwn.

Roedd y mwyafrif o'r farn y byddai'r Cynllun drafft yn cael effaith gadarnhaol ar y Gymraeg ar yr amod bod yr holl drefniadau a roddid ar waith gan y Cynllun yn ddwyieithog, oherwydd byddai'n ofynnol i Lywodraeth Cymru gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg. Teimlai rhai o'r ymatebwyr fod angen cyfeirio at y Gymraeg yn fwy amlwg yn y Cynllun terfynol sy'n amlinellu sut mae'r Gymraeg wedi'i hystyried. Dadleuodd ymatebydd arall fod angen i statws yr iaith fod yn eglur yn y Cynllun terfynol

Roedd un ymatebydd o'r farn y dylai'r Cynllun terfynol ailategu'r ymrwymiad i lunio fersiynau o ddogfennau sy'n addas i blant mewn Cymraeg sy'n addas i blant a fydd yn gwneud y Gymraeg yn fwy hygyrch, ac yn rhoi'r cyfle i blant a phobl ifanc ddefnyddio eu dewis iaith.

Dyfyniadau o'r Ymatebion

"If implemented as intended, we would envisage that the proposals will have a positive impact of delivering improved outcomes for children and young people who use, and access information through the Welsh language."



**Cwestiwn 5: Os oes gennych unrhyw faterion cysylltiedig nad ydym wedi ymdrin â hwy'n benodol, defnyddiwch y lle hwn i'w cofnodi.**

O'r 24 o ymatebwyr, cynigiodd 11 (46%) faterion cysylltiedig i'w hystyried. Ni wnaeth 13 o ymatebwyr (54%) ateb y cwestiwn hwn.

Rhannodd llawer o'r ymatebwyr syniadau da mewn perthynas â strategaeth gyfranogi a strategaeth codi ymwybyddiaeth.

Cefnogwyd prosesau cwyno, canmol a rhoi adborth ar gyfer plant yn benodol, yn enwedig os yw plant a phobl ifanc yn rhan o'r gwaith o'u datblygu. Bydd hyn yn darparu ymarfer defnyddiol a allai gael ei roi ar waith gan wasanaethau cyhoeddus eraill yng Nghymru. Gwnaed y sylwadau canlynol:

- Croesewid adnoddau fel hyb gwefan â gwybodaeth am hawliau, manylion cyswllt a thafleuni gwybodaeth a allai gael eu defnyddio mewn lleoliadau iechyd, er mwyn helpu plant, pobl ifanc a'u teuluoedd i feithrin gwybodaeth am hawliau plant, y Bil, a sut i gael gafael ar gymorth os bydd angen herio rhywbeth;
- Angen bod yn fwy eglur am y ffordd y daw cwynion i law a sut y gweithredir arnynt, a sut y gall plant a phobl ifanc ddefnyddio'r broses gwyno;
- A oes proses lle gall plant a phobl ifanc gael cymorth unigol os na fyddant o'r farn bod eu hawliau wedi'u parchu?
- Mae'n bwysig bod y broses gwyno yn edrych ar atebolrwydd yn ehangach, ac nid dim ond cwynion; sut y gall plant a phobl ifanc ofyn am ragor o wybodaeth, cyfrannu at waith y llywodraeth a rhoi adborth? Bydd angen i hyn gysylltu â'r strategaethau cyfranogi a chodi ymwybyddiaeth, yn ogystal â'r broses AEHP. Dylai rôl eiriolaeth o ran helpu plant i godi llais hefyd fod yn rhan amlwg o broses ddiwygiedig. Bydd angen i'r broses ddiwygiedig gael ei datblygu a'i phrofi gyda phlant a phobl ifanc er mwyn mesur pa mor effeithiol a defnyddiol ydyw;
- Awgrymu ehangu cwmpas y broses hon y tu hwnt i gwynion am sut mae Gweinidogion yn cymhwyso'r ddyletswydd a'r AEHP, i bob cwyn am faterion eraill nad ydynt yn ymwneud â'u hawliau o dan y Mesur. Collir cyfle yma i ddarparu gwasanaeth cwynion cynhwysfawr sy'n gwbl hygyrch i blant a phobl ifanc.

Nododd nifer o'r ymatebwyr ei bod hi'n bwysig sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael gwybodaeth a chymorth o ran eu hawliau, yn enwedig os byddant o'r farn nad yw eu hawliau wedi'u parchu. Gwnaed y sylwadau canlynol:

- Rhoi rhagor o wybodaeth i oedolion a gweithwyr proffesiynol am adnodd Meic;
- Rhaid i'r Cynllun Hawliau Plant gynnwys gwybodaeth am lwybrau cymorth i wasanaethau arbenigol a sicrhau bod cymorth arbenigol ar gael pan fo ei angen ar blentyn. I gyflawni hyn, bydd angen ariannu gwasanaethau cymorth arbenigol i raddau digonol ac mewn ffordd gynaliadwy.

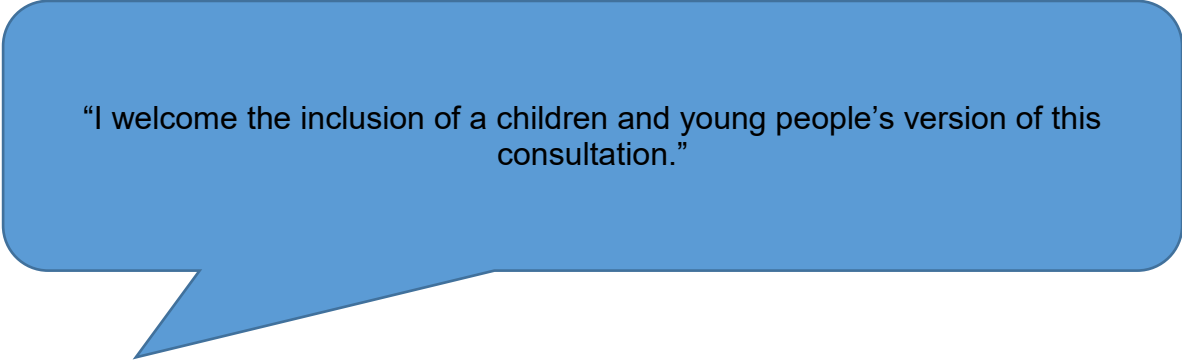
Nododd dau ymatebydd nad oedd y Cynllun drafft yn cydnabod y mewnbwn sydd ei angen gan rieni/gwarcheidwaid, a'r rôl hanfodol y maent yn ei chwarae wrth rymuso plant a phobl ifanc.

Nododd un sylw fod y Cynllun, wrth ei natur, yn cael ei lywio gan yr angen i gydymffurfio'n benodol, gyda chanlyniadau sy'n disgrifio newidiadau i brosesau sy'n dangos y dilynir y Confensiwn. Fodd bynnag, mae'r cyd-destun strategol a systemig ar goll. Nid yw'n glir sut y bydd y Cynllun yn cyfrannu at agenda strategol Llywodraeth Cymru ar gyfer plant a phobl ifanc o ran tlodi plant, amddiffyn plant na gofal plant, ac felly yn arwain at well gwasanaethau a chanlyniadau llesiant i blant a phobl ifanc. Byddai'r Cynllun terfynol yn cael mwy o effaith petai cysylltiadau â'r canlyniadau ehangach hyn sy'n effeithio ar fywydau plant yn amlwg.

Cyfeiriodd nifer o'r ymatebwyr at alwadau am i'r Confensiwn gael ei ymgorffori ymhellach o fewn cyfraith Cymru. Roedd nifer o sylwadau ar gyfer y sector cyhoeddus ehangach:

- Dylid sicrhau bod hyfforddiant ar gael a'i fod yn cael ei ddarparu ar bob lefel er mwyn sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael eu grymuso, a bod ganddynt yr hyder a'r sgiliau i fynegi barn, a bod oedolion yn cael eu hyfforddi i fod yn hwyluswyr medrus;
- Sut y caiff hawliau ieuchyd plant eu cyflawni mewn perthynas â'r Cynllun arfaethedig?
- Rhaid i ddull Hawliau Plant hefyd gael ei lywio gan drawma a'i arwain gan anghenion;
- Rhaid archwilio pob canlyniad yn fanwl o ran ei ddilysrwydd, tryloywder a chynwysoldeb. Rhaid i'r gwaith o fesur y canlyniadau gynnwys data sy'n edrych ar yr ymatebion er mwyn sicrhau bod plant a phobl ifanc yn gallu byw heb gamdriniaeth a'u bod yn cael eu hamddiffyn a'u cefnogi pan fo angen.

Dyfyniadau o'r Ymatebion



"I welcome the inclusion of a children and young people's version of this consultation."

## 5. Crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad: fersiwn plant a phobl ifanc

Cafwyd 10 o ymatebion i'r ymgynghoriad i gyd. Roedd un ymatebydd am aros yn ddienw. Mae'r holl ymatebion wedi'u dyfynnu yn yr iaith wreiddiol.

**Cwestiwn 1: Mae'r Cynllun Hawliau Plant yn amlinellu cynlluniau Gweinidogion Cymru i gefnogi hawliau plant. Oes gen ti unrhyw farn ar y cynllun?**

Rhannodd pob un o'r ymatebwyr (100%) safbwyntiau ychwanegol am y Cynllun drafft.

Roedd wyth ymatebydd (80%) o blaid y Cynllun Hawliau Plant. Roedd pedwar ymatebydd (40%) o'r farn y gallai Hawliau Plant a'r Cynllun gael mwy o gyhoeddusrwydd, ac awgrymodd dau (20%) y dylai rhagor o wybodaeth am y Confensiwn gael ei rhoi mewn ysgolion. Dynododd dau ymatebydd (20%) fod angen rhoi hyfforddiant i Weinidogion, fel bod penderfyniadau yn gallu cael eu gwneud gan gadw plant a phobl ifanc mewn cof.

Gwnaeth yr ymatebwyr yr awgrymiadau canlynol er mwyn gwella'r Cynllun:

- Llunio dogfennau sy'n addas i blant.
- Ei gwneud hi'n haws cwyno/canmol Llywodraeth Cymru.
- Gallai dulliau o hyrwyddo'r Confensiwn gyda phlant a phobl ifanc fod yn fwy diddorol a pherthnasol.

Dyfyniadau o'r Ymatebion

“It shows how Welsh Government will take children’s human rights and views in to consideration”

## Cwestiwn 2: Beth arall ddylai fod yn y Cynllun?

Awgrymodd naw ymatebydd (90%) feysydd ychwanegol y dylai'r Cynllun drafft ymdrin â nhw. Ni wnaeth un ymatebydd (10%) ateb y cwestiwn hwn.

Awgrymodd un ymatebydd y dylai'r Cynllun terfynol gael ei hyrwyddo'n ehangach ledled Cymru.

Heriodd un ymatebydd y defnydd o'r gair gorau yn y frawddeg 'Hawliau plant sy'n sail i'n huchelgais bod pob plentyn yn cael y dechrau gorau mewn bywyd ac yn gwireddu ei botensial.' Roedd o'r farn ei fod yn nawddoglyd.

Awgrymodd un ymatebydd y gallai'r Cynllun roi mwy o bwyslais ar hyfforddi athrawon, yn ogystal â rhoi gwybodaeth i ysgolion am hawliau.

Awgrymodd un ymatebydd y dylai Llywodraeth Cymru adrodd ar gydymffurfiaeth â'r ddyletswydd sylw dyledus bob dwy flynedd, yn hytrach na bob dwy flynedd a hanner.

Awgrymodd un ymatebydd y dylai Llywodraeth Cymru lunio fersiwn addas i blant o'r adroddiad cydymffurfiaeth.

Gwnaed nifer o awgrymiadau penodol ar gyfer gwella'r Cynllun terfynol, a restrir isod, a dynodir a fydd Llywodraeth Cymru yn ystyried yr awgrymiadau hyn wrth ddrafftio'r Cynllun terfynol:

<b>Awgrym</b>
Amlinellu sut mae Llywodraeth Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i sefydliadau eraill hyrwyddo hawliau plant, neu'n eu cefnogi i wneud hynny
Gwella'r adran cydraddoldeb a dim gwahaniaethu drwy amlinellu'r hyn y mae Llywodraeth Cymru yn ei wneud i fynd i'r afael â gwahaniaethu, hiliaeth a chydaddoldeb rhywiol, a mynd i'r afael â gwahaniaethu mewn addysg
Gwneud y Cynllun terfynol yn fwy cryno a defnyddio iaith sy'n llai amwys
Egluro bod Gweinidogion Cymru yn gwrando ar blant a phobl ifanc a hefyd yn gweithredu ar yr hyn maent yn ei ddweud
Amlinellu pa hawliau sydd gan blant a phobl ifanc mewn ffordd fwy effeithiol
Gwneud adran pedwar yn llai goddefol
Gwella adran pump er mwyn ei gwneud hi'n glir sut y gall plant a phobl ifanc gael mynediad i Lywodraeth Cymru i'n dwyn i gyfrif

Dyfyniadau o'r Ymatebion

“There is not enough focus given at the moment in the scheme to prevent discrimination amongst young people and more should be done about this.”

### **Cwestiwn 3: Sut allu di chwarae mwy o ran wrth ddylanwadu ar benderfyniadau Llywodraeth Cymru?**

Awgrymodd pob un o'r ymatebwyr (100%) sut y gallai plant a phobl ifanc chwarae mwy o ran yn dylanwadu ar benderfyniadau Llywodraeth Cymru.

Gofynnodd y mwyafrif o'r ymatebion i'r cwestiwn hwn am ragor o gyfleoedd i ymgysylltu â phlant a phobl ifanc drwy sianeli gwahanol, fel y cyfryngau cymdeithasol, ymgynghoriadau, a siarad yn uniongyrchol â Gweinidogion. Mae hefyd yn glir o'r ymatebion fod plant a phobl ifanc am chwarae rhan mor gynnar â phosibl yn y broses o wneud penderfyniadau cyn ei bod yn rhy hwyr i wneud gwahaniaeth. Awgrymodd sawl ymatebydd ffyrdd o gyfranogi'n effeithiol.

Ymhlith yr awgrymiadau eraill o ran sut y gall plant a phobl ifanc gael eu cynnwys wrth wneud penderfyniadau roedd y canlynol:

- Defnyddio'r broses gwyno;
- Creu tudalen Fforwm Pobl Ifanc i blant a phobl ifanc leisio pryderon;
- Hyrwyddo ymgyrch 'Gwneud eich Marc'.

Dyfyniadau o'r Ymatebion

“Creating Young People’s Forum Pages that Welsh Government can then encourage young people to raise concerns.”

#### **Cwestiwn 4: Sut gall Gweinidogion Cymru sicrhau bod pawb yn gwybod am hawliau plant ac yn eu cefnogi?**

Awgrymodd pob un o'r ymatebwyr (100%) sut y gall Gweinidogion Cymru sicrhau bod pawb yn gwybod am hawliau plant ac yn eu cefnogi.

Awgrymodd saith ymatebydd (70%) godi ymwybyddiaeth o Hawliau Plant drwy ymgyrch gyfathrebu (y cyfryngau cymdeithasol, teledu, poster, fideos)

Awgrymodd wyth ymatebydd (80%) y dylai Hawliau Plant fod yn orfodol mewn ysgolion a chael eu cyflwyno drwy'r Cwricwlwm a phosteri yn yr ysgol.

Roedd yr awgrymiadau hyn yn cynnwys y canlynol:

- Cyflwyno mwy o fentrau a chyfleoedd lle siaredir am hawliau plant, a sicrhau bod plant a phobl ifanc yn dysgu am hawliau plant;
- Dylai Llywodraeth Cymru ddarparu tystiolaeth gref bod lleisiau plant a phobl ifanc yn gwneud gwahaniaeth ym mhob maes polisi sy'n effeithio ar eu bywydau;
- Gwneud gwybodaeth yn hawdd cael gafael arni;
- Bod yn gliriach ynghylch y ffordd y mae'r Confensiwn yn llywio penderfyniadau Llywodraeth Cymru;
- Gweinidogion i weithio mewn partneriaeth â chyrrff eraill er mwyn helpu i godi ymwybyddiaeth o hawliau.

Dyfyniadau o'r Ymatebion

“Via Social Media Pages – they currently lack any presence on Social Media platforms aimed at young people, more could be done to raise awareness of rights this way.”

## Cwestiwn 5: Sut hoffet ti roi adborth i Lywodraeth Cymru?

Gwnaeth y mwyafrif o'r ymatebwyr, naw (90%), roi awgrymiadau i Lywodraeth Cymru ar sut yr hoffent ymateb. Ni wnaeth un ymatebydd (10%) ateb y cwestiwn hwn.

Roedd plant a phobl ifanc yn cefnogi dod o hyd i lwybr addas i roi adborth i Lywodraeth Cymru, ac awgrymwyd opsiynau digidol (e.e. anfon fideos, arolygon ar-lein a pholau piniwn drwy'r cyfryngau cymdeithasol oedd yn well gan bobl ifanc, a thrwy e-bost wedi'i greu'n benodol drwy Hwb.)

Awgrymodd un ymatebydd y dylai Llywodraeth Cymru ofyn i athrawon, ysgrifennu at blant a phobl ifanc yn uniongyrchol, neu lunio arolwg i blant a phobl ifanc roi eu barn i'r llywodraeth.

Dyfyniadau o'r Ymatebion

“Perhaps an easier way for children to be able to communicate with ministers, embracing creativity through sending videos of children's views or questions?”

## **Cwestiwn 6: Sut allwn ni sicrhau bod Cymraeg a Saesneg yn cael eu trin yn gyfartal?**

Awgrymodd chwe ymatebydd (60%) ffyrdd o sicrhau bod y Gymraeg a'r Saesneg yn cael eu trin yn gyfartal, ni wnaeth un ymatebydd (10%) wneud unrhyw awgrym, ac ni wnaeth tri ymatebydd (30%) ateb y cwestiwn.

Nododd un ymatebydd y dylai dogfennau gael eu cyhoeddi mewn fformatau hawdd eu deall yn y ddwy iaith.

“Young People felt that Welsh Government are currently doing this as a matter of good practice – but Welsh Government need to understand the wider needs of the community too - making sure the good work continues no matter what government is in office.



## 6. Crynodeb o'r ymatebion i'r ymgynghoriad – gweithdai plant a phobl ifanc

Ymhlith yr adborth cyffredinol ar y Cynllun drafft fel y'i rhoddwyd gan Re:Cognition roedd y canlynol:

- Ar y cyfan deallwyd pum adran y cynllun yn dda, ac roedd llawer o'r cyfranogwyr yn gallu gweld sut roeddent yn cysylltu'n un.
- Mynegodd y cyfranogwyr bryder am yr hyn a ystyriwyd ganddynt yn wendid o ran lleisiau plant a phobl ifanc yn y cynllun.
- Roedd llawer o'r farn bod y cynllun yn rhy gyffredinol, ac nad oedd digon o fanylion am y ffordd y byddai'n gweithio'n ymarferol, a wnaeth wneud i lawer ohonynt ddefnyddio'r term symboleiddiaeth; fodd bynnag, ni ddatblygodd hyn yn thema fawr.
- Roedd llawer o'r ymatebwyr o'r farn bod angen i'r cynllun fod yn fwy cyfeiriadol, a herio ymarfer yn fwy mewn meysydd fel addysg, iechyd a gwasanaethau eraill sy'n effeithio ar blant a'u hawliau. Roeddent am i'r cynllun nodi'n ddi-flewyn-ar-dafod yr hyn roedd angen ei newid, a sut y gellid gwneud hynny. Roedd rhai cyfranogwyr o'r farn bod ehangu'r cwmpas fel hyn yn allweddol, oherwydd o'u safbwynt nhw roedd pob gwasanaeth ar gyfer plant a phobl ifanc yn gallu naill ai hwyluso hawliau, neu eu rhwystro.
- Mewn digwyddiadau ymgynghori blaenorol, ystyriwyd bod y cysyniad o "Sylw Dyledus" yn broblem am fod cyfranogwyr o'r farn ei fod yn rhoi gormod o gyfle i'r llywodraeth osgoi gwneud y pethau anodd a drud. Ni leisiwyd y fath sinigiaeth yn y digwyddiadau hyn.

Ceir copi o'r adroddiad llawn yma:

<https://llyw.cymru/sites/default/files/consultations/2021-06/canlyniadaur-gyda-phlant-a-phobl-ifanc-0.pdf> neu'r ymatebion a roddwyd yn y gweithdai plant a phobl ifanc yn

Atodiad B

## 7. Ymateb Llywodraeth Cymru

Mae Llywodraeth Cymru yn hynod ddiolchgar am yr holl ymatebion i'r Cynllun drafft. Rydym hefyd yn ddiolchgar am yr ystyriaeth fanwl i'r trefniadau yn y cynllun, gan gynnwys y canlynol:

- Y llawlyfr arfaethedig i staff;
- Y rhaglen hyfforddi arfaethedig;
- Y strategaeth codi ymwybyddiaeth arfaethedig;
- Y strategaeth dystiolaeth arfaethedig;
- Y model cyfranogi arfaethedig;
- Y broses gwyno i blant;

Mae Llywodraeth Cymru wedi ceisio sicrhau bod yr ymateb cryno hwn yn canolbwyntio ar faterion yn ymwneud â'r Cynllun drafft; fodd bynnag, cydnabyddwn y bydd cryn dipyn o'r wybodaeth sydd wedi ei rhannu yn amhrisiadwy wrth helpu Llywodraeth Cymru i ddrafftio'r darnau pellach hyn o waith.

Ymdrinnir ag awgrymiadau sy'n ymwneud yn benodol â gwella'r Cynllun yn adrannau 4, 5 a 6 uchod.

Ar y cyfan, cefnogwyd y Cynllun, ond roedd cydnabyddiaeth bod angen bod yn fwy manwl. Hefyd, dangosodd rhai o'r ymatebion fod diffyg eglurder am rôl y Cynllun.

Rydym yn ystyried y sylwadau hyn yn ofalus wrth inni ddatblygu'r trefniadau yn y cynllun drafft. Nodir ein dull 5 cam o ddiweddarau'r Cynllun a'i drefniadau isod:

- cyhoeddi'r ymateb i'r ymgynghoriad ym mis Mehefin;
- datblygu'r trefniadau a restrir yn y Cynllun;
- cyhoeddi'r strategaeth codi ymwybyddiaeth;
- cyhoeddi'r llawlyfr (ar ôl datblygu'r holl drefniadau);
- cyhoeddi'r Cynllun terfynol

Yn ystod yr ymgynghoriad, cafodd Llywodraeth Cymru y rhestr gychwynnol o faterion oddi wrth Bwyllgor y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn. Rydym hefyd yn ystyried y materion hyn wrth ddatblygu'r cynllun diwygiedig a'r trefniadau.

## 8. Atodiad A

Cafwyd ymatebion gan yr unigolion neu'r sefydliadau canlynol:

1. Aelodau Cyngor Ieuenctid Llantwit
2. Arsyllfa Hawliau Dynol Plant Prifysgol Abertawe
3. Blynnyddoedd Cynnar Cymru
4. Canolfan Materion Rhyngwladol Cymru
5. Cenhadon Hawliau'r Fro (11-17)
6. Clybiau Plant Cymru
7. Coleg Brenhinol Pediatreg ac Iechyd Plant
8. Coleg Brenhinol y Therapyddion Lleferydd ac Iaith
9. Comisiynydd Plant Cymru
10. Cyfoeth Naturiol Cymru
11. Cyngor Ieuenctid Sir Gâr
12. Cyngor Ieuenctid y Fro – Gwasanaeth Ieuenctid y Fro
13. Cyngor Sir Penfro
14. Cymdeithas y Cymod, ForcesWatch, Peace Pledge Union (ymateb ar y cyd)
15. Cymorth i Ferched Cymru
16. Disgyblion 2 y Senedd
17. Dyneiddwyr Cymru
18. Fforwm Ieuenctid CBS Blaenau Gwent
19. Grŵp Monitro CCUHP
20. Mudiad Meithrin
21. NSPCC
22. NYAS Cymru
23. Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
24. PACEY Cymru
25. Plant yng Nghymru
26. Plant yng Nghymru, Cymru Ifanc
27. Raymond Greenwood
28. Roedd un ymatebydd am aros yn ddienw
29. Roedd un ymatebydd am aros yn ddienw
30. Roedd un ymatebydd am aros yn ddienw
31. Rhieni Dros Addysg Gymraeg
32. Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol
33. Y Gwasanaeth Addysg Gatholig
34. Ysgol Gynradd Bryn Bach

## 9. Atodiad B

Gan fod y gweithdai hyn yn cynrychioli safbwyntiau nifer o blant a phobl ifanc, rhoddir eu hadborth i gwestiynau'r ymgynghoriad air am air fel y'i darparwyd gan Re:Cognition. **Mae'r holl ymatebion yn yr atodiad hwn wedi'u dyfynnu yn yr iaith wreiddiol.**

**Cwestiwn 1: Mae'r Cynllun Hawliau Plant yn amlinellu cynlluniau Gweinidogion Cymru i gefnogi hawliau plant. Oes gen ti unrhyw farn ar y cynllun?**

### Mae angen iddo fod yn fwy disgrifiadol:

- 'It needs to say how they will get into classrooms, get more involved, because I know our schools talks about getting us involved and stuff, but don't actually do anything.'
- 'It does not go far enough.'
- 'Nothing in here to directly helps us get our voice heard.'
- 'Ministers know nothing about our opinions.'
- 'Say someone's writing a script. Either they give it to the people who have to, they give it to the actors, because they want to get the actors opinion on it that script already been written, and if something is in their eyes, terrible. There's very little, they can do to change it. Because if you're not there in the beginning, learning what people need and want, then asking them later after you've done it means you'll be missing out on excellent opportunities for children to give input and possibly make stuff like this better now.'

### Grŵp merched anabl ifanc

- Dywedodd grŵp merched anabl ifanc ei fod yn hoffi'r cynllun ac roedd pawb yn deall eu hawliau. Roeddent yn gallu cydnabod eu hawliau i addysg dda, bywyd iach a chael eu cadw'n ddiogel. Dywedwyd y byddent yn teimlo'n hyderus i ofyn am gymorth, os nad oedd neb yn gwrando ar eu hawliau (a oedd yn cefnogi 5 adran y cynllun: helpu plant i fod ar eu gorau ac i ddefnyddio'u hawliau). Dywedwyd nad oeddent yn ymwybodol o'r cynllun hwn cyn y cyflwyniad ond yr hoffent gael rhagor o wybodaeth a allai ategu eu barn am ferched ifanc ag anghenion dysgu. Hoffent weld gwybodaeth fwy penodol am sut mae'r cynllun yn cefnogi plant a phobl ifanc ag anableddau ac anghenion dysgu yng Nghymru. Gallai'r merched hefyd gydnabod y gellid ystyried bod plant a phobl ifanc yng Nghymru yn fwy ffodus na phlant a phobl ifanc eraill, mewn gwledydd yn y trydydd byd nad oes ganddynt yr un hawliau bob amser.

### Wrth ystyried y cynllun

- 'I feel like sometimes in the past organisations have done children's rights as tokenism. Yeah, sometime people talk to us, but we haven't really done anything meaningful in consultation with young people or children. Not sure this will make a difference as I can see nothing to say how they will be involving us. Maybe just more tokenism'

### **Siarad o blaid cydymffurfiaeth Llywodraeth Cymru ag Erthygl 12:**

- ‘I was a member of the youth Parliament and I had really good meetings during the pandemic with the First Minister and other ministers, and I think it's good that the government has an open dialogue with young people.’

### **Cyflwyno hyn ledled y byd:**

- ‘I was thinking of, like, putting this type of scheme across the world, because other countries may not have this type of scheme, and they might have a bigger population than our country and more people who are at risk. So, I think we need to make everybody as a world to back this scheme.’

### **Wrth ystyried y Cynllun**

- ‘I think for the core of this children’s rights scheme is the right framework. But having rights does not mean you have equal opportunity. There are barriers that need to change and this scheme does not show you how to do this.’

## Cwestiwn 2: Beth arall ddylai fod yn y Cynllun?

### Llinell amser

- 'It needs a clear timeline so we can know when to expect change. Knowing when it's coming, what difference is it going to make and when's it going to happen'

### Ehangu cwmpas y cynllun

- 'Yeah, I think really there should be an emphasis on smaller organisations following children's rights properly. Because you know it's all good that ministers have to do it, but when it comes to the actual services who work directly with young people, well it's not ministers is it. All organisations who support young people should be made to do it properly.'

### Sicrhau amrywiaeth wrth ymgysylltu:

- 'They should have to listen to children like us who have disabilities, Yes, and people who have different background and the scheme should say that.'
- 'I 100% agree, if you don't talk to people from more niche of parts of societies and only look at one specific part of young people, then you're only gonna get one specific views of the few yeah. They must include wide variety of people.'

### Gwybodaeth am hawliau plant i'r rhai sydd fwyaf mewn angen:

- 'Until today, I did not know anything about children's rights, I did not know it was a thing and it seems like it's a whole movement. How we can find out should be in the scheme.'
- 'Young people living in difficult circumstances have the least rights. All those articles we looked at, loads of kids are not provided with what they should be, their rights are broken. And these kids may not know anything about their rights.'

### Mae angen gorfodi ysgolion i addysgu hawliau plant:

- 'We can't comment if we know little about our rights. It should be embedded in the curriculum from day one in school. Schools need to be told to do it.'

### Dulliau ymgysylltu

- 'The scheme should state how they will engage with young people in detail. There are lots of already formalised networks, why not use them and say how.'
- 'It's good to have this really nice plan. But if young people don't know about it, it's kind of a bit pointless really.'

### Rhaid i ysgolion a gwasanaethau ieuchyd alluogi hawliau plant.

- 'Schools don't help people enough with their rights, you have a right not to be bullied but schools do nothing about it.'

- ‘Having a right to healthcare also means nothing if you can’t get it, like mental health, not much support, or support for people with learning needs.’
- ‘Schools should be made to have a children’s rights charter where they have to prove the work they are doing in school to get fully behind children’s rights by actual supporting people.’
- ‘Doctor don’t take teenagers seriously and don’t tend to stick to children’s rights, so maybe more education for health professionals but certainly doctors.’

### **Grŵp merched anabl ifanc**

- Fel grwpiau eraill, hoffent weld gwybodaeth fwy penodol am sut mae'r cynllun yn cefnogi plant a phobl ifanc ag anableddau ac anghenion dysgu yng Nghymru. Hoffai'r merched wybod mwy am sut y gallai eu hawliau newid wrth iddynt ddod yn oedolion ag anghenion dysgu.

### **Cymorth i bleidleisio**

- Mewn sawl grŵp mynegodd y cyfranogwyr yr hoffent gael gwersi gwleidyddiaeth, gan nodi bod angen pleidleisio ar sail gwybodaeth.
- ‘People are unaware of what they are voting for.’
- ‘Political education should be mandatory in schools. This should be a right – its needed.’
- ‘I think there should be more awareness about these things. I know about voting in elections and things like that, because I’m very involved in politics, but I knew a lot of other people, my friends, they don’t understand, they have no idea who how to get involved and what information is available to them, and how it can affect them directly as a child.’

### **Bod yn glir am oedran:**

- ‘The scheme should be clearer about the ages it supports. Young people are supported in Wales up to the age of 24.’

### **Ddim digon o fanylion:**

- ‘I would say there needs to be more detail, I know training would give more detail, but I would personally prefer more detail in this scheme, because often, especially if you’re a young carer, you see the words they know the words, they understand the words but they can just nod along agree - and then it becomes a tick box. But if there’s more detail and strict criteria for each point its harder to sit there nodding

### **Ni chaiff cydgynhyrchu ei grybwyll**

- ‘Does Welsh Government understand co-production? If they do, they should use it with young people.’

### **Gwybodaeth am y Senedd leuenctid**

- ‘I did not know about the Youth Parliament until today.’

### Cwestiwn 3: Sut allu di chwarae mwy o ran wrth ddylanwadu ar benderfyniadau Llywodraeth Cymru?

#### Neges allweddol:

- ‘Government should talk to us like you're their friend rather than being an adult that has power over us, talk to us like you're there to actually listen, not like you're there to just collect data, because I think people are going to be a lot more honest if they think you actually want to listen and you actually care about their opinions.’
- ‘I think we could be more involved if we had more knowledge about what's going on.’
- ‘Voices need to be heard and they need to have a way to know that how they're contributing is making the difference.’
- ‘When we get involved with say a consultation, what happened with it does not come back to us to say what decisions were made. It makes you think why bother.’

#### Cyfarfod â gwleidyddion yn uniongyrchol

- ‘We had a good meeting with Eluned Morgan where she asked us what we thought of how they've dealt with mental health problems. We felt listened to. This was much better than a survey, you can get a conversation’
- ‘People are more affected when they hear it directly from young people rather than statistics.’
- ‘I think it made a difference hearing it from actual kids from that experience rather than just hearing it from someone who works with her.’
- ‘Maybe video conferencing with ministers in schools if that would work. Yeah, they could do say 15 or 20 minutes per school and get round a few. That would be a lot of schools in a month.’
- ‘Zoom, yeah, it offers ways forward because I think it's easier for people across Wales to contribute to these discussions online, because people live in different areas, rural areas and getting to meetings can be hard.,
- ‘The most important thing is face to face time, in real life or on video conference.’
- ‘Politicians and government workers should reach out to young people and small groups, it's up to them as they have the power.’
- ‘Meeting ministers needs to be made more accessible. Right now, it's all about knowing the right people at the right time in the right place and that's how you meet with ministers. It's important to emphasise that accessibility to minister should not be just for the same types of people who are already in organisations that get these opportunities.’

#### Amrywiaeth - wrth ystyried cynrychiolaeth y bobl dan sylw:

- ‘Through networks we can find talented young people. I'm not saying that the representatives need to be members of the group because we know quite often the best engaged are the white middle class. Unfortunately, it's just a fact. Peer to peer communication that engages with wider young people is needed or only the middle class will be involved’



- ‘We must make sure that young people who engage with Ministers are not just the middle-class academic kids. They must include economically disadvantaged young people.’

#### **Wrth ystyried ymgysylltu mewn ysgolion:**

- ‘Directly through schools is the best way forward.’
- ‘Contact should be organised by the school that way everyone's gonna hear about it.’
- ‘Welsh Government should come to the school and talk to us.’
- ‘I think people who know about right should come into schools and like talk to their classes about it, yeah, people like you.’
- ‘We could rely less on technology and more on like our teachers, and people that we communicate with daily, instead of just petitions.’

#### **Wrth ystyried rôl cyngorau ysgol:**

- ‘If a school counsellor to be used fully they really need an overhaul. In high schools they are tokenistic. They are they're to say that the school has taken input from young people rather than to actually take on board what we're saying.’
- ‘What happens in in a school council tends to stay within a school council.’
- ‘We have a meeting about once a month, which isn't much.’
- ‘They could useful as long as like the children who were in the school council are willing to actually work. I'm in a school counsellor at my school and I knew there were quite a few people, just aren't really bothered about getting involved. They can be part of the solution, but they are also part of the problem.’
- ‘To get school councils to be more than a useless popularity contest, they need to be open so that anybody who wishes to attend can attend. Just having representatives is too narrow and when I was on the School Council, only four of us would attend. Because it's a popularity contest, it largely includes people who really don't care that much.’
- ‘If it was an open thing, people could go and have their say. Having it open to people means anyone can enter and sit in on these meetings and give their opinions, that would remove the popularity contest and instead have people who are highly engaged and interested, be able to speak in important terms like children's rights.’
- ‘I think every school should have some kind of children's rights group attached to it, this could be through the school council, yeah that makes sense.’
- ‘We should have a children's rights group within the school council’.
- ‘Youth councils should have a direct line to Government.’
- ‘Think the most effective way to get communication going would probably be through schools, like a day or something, like we did for the new curriculum, we all got sent a survey that I completed so I think that would be a really effective way.’
- ‘Representatives is mainly those students who are highly engaged very smart quite academic and are usually going places. This excludes the people who need changes the most.’

- ‘School counsellors, largely a popularity contest.’

### **Wrth ystyried ymgynghoriadau ac ymgysylltu Llywodraeth Cymru:**

- ‘I think any consultations the Welsh Government brings out needs to be in an accessible format for young people, because these consultations are usually like massive and detailed and young people don't have the time to fill out these consultations.’
- ‘Documents from government need more creative designs for young people. I mean your layout could be a bit different so you know like you have mind maps, or blue boxes something like that because just like bullet point after bullet point, there's no way you can remember all that way, but if it was categories and mind mapped, it would be better.’
- ‘I know where we live, we've got some rights ambassadors and then there's also student ambassadors in schools. That's not a thing everywhere in Wales, trying to get more people to join up maybe making that more of like an across Wales thing to provide more of a link for the government to be able to talk to young people who are designated within their school to represent people's views.’

### **Wrth ystyried cymryd rhan mewn cynghorau ieuentid.**

- Roedd yr holl grwpiau, a oedd yn cynnwys rhyw fath o gyngor ieuentid, o'r farn y gallai ac y dylai ymgysylltu â'r llywodraeth ddigwydd drwy'r fforymau hyn.

### **Creu fforymau ieuentid i bobl ifanc ag anableddau dysgu.**

- Roedd un grŵp o bobl ifanc o'r farn bod angen rhyw fath o fforwm i bobl ifanc ag anghenion dysgu er mwyn diwallu eu hanghenion yn iawn, ac nid mewn ffordd symbolaidd. Gallai hyn helpu i godi ymwybyddiaeth o fewn y llywodraeth o'r materion sy'n wynebu pobl ifanc anabl.

### **Dysgu o ddulliau ymgysylltu a ddefnyddir mewn gwahanol sectorau:**

- ‘National Institute of Health and Care Excellence send out an application form to young people, exactly the same way they do for adults.’
- ‘If we use forms, despite how much pressure is on the government to listen, there isn't going to be the voices of the minorities because, I know among people with similar issues to me, writing and spelling issues, the moment a form comes in we lose all interest. There has to be a less intrusive, less formal way of doing it that's still professional.’

### **Creu sesiynau hyfforddi i gynorthwyo pobl ifanc i eirioli drostynt eu hunain ac eraill:**

- ‘We need peer to peer engagement sessions to help show young people how to engage with Government and NGOs.’
- ‘I think it would be a case of learning how to ask the right question.’

#### Cwestiwn 4: Sut gall Gweinidogion Cymru sicrhau bod pawb yn gwybod am hawliau plant ac yn eu cefnogi?

##### Negeseuon allweddol:

- 'Whatever is done, it must be kept up and not just dropped.'
- 'Ministers don't know what they are doing, they are the ones who need to be taught about children's rights.'
- 'We have not done a thing at school about children's rights. We need to know this'

##### Wrth ystyried addysgu pobl ifanc i wybod eu hawliau:

- 'It's, well and good, integrating rights into other subjects. It needs to be its own thing, there needs to be a subject that is taught, that is just children's rights. Integrating it into other stuff like English wouldn't get the point across in the same way.'
- 'At key stages 3 and 4, in English we have to write essays and things like that, I suppose, they could ask people to write essays on politics and research the UNCHC on that rather than Treasure Planet.'
- 'Have school books that are based on children's rights.'
- 'When we were in primary school, we did a lot on children's rights, we had a few weeks and we learned about children's rights. I'm not sure if the other primary school did. We should encourage the younger level to ease children in to learning about children's rights.'
- 'Rights should not be taught in Primary schools as they are too young. Maybe in years five and six.'
- 'Young people should perhaps have more education in schools in a secondary school environment, discuss politics and how it affects us.'
- 'A year ago, I had no idea about children's rights and the right to have your say, so how could I have rights if I did not know about them? We need really strong advertising saying you have these rights, maybe use posters, social media and adverts. Going back to the tick box thing, schools can show you a video or PowerPoint and think yeah, we've done it – tick boxing. It only works if it is done frequently and helps achieve real things.'
- 'I think there should be more workshops for young people, maybe in like schools or maybe like, like in forum type sessions. There should be like, workshops, just to explain it, what we need to know.'
- 'We could have something like a YouTube news channel for young people. There needs to be news targeted to different ages, teenagers need different stuff to young kids.'
- 'When children grow up and don't actually know about children's rights or human rights in general, it can be a problem. They need to know beforehand and when they younger.'
- 'We need to have easily accessible information for people to use you know. I don't know how you do it, but just make sure that people think of it the same time as they're thinking about all the other things that are important.'
- 'Rights should be in the Welsh curriculum.'
- 'School should not just teach rights once - it needs to be drilled in.'

- ‘In a kind of viral way, use young people to inform young people.’

#### **Addysgu pobl ifanc mewn dosbarthiadau cofrestru:**

- ‘In registration in the morning, we have 10 minutes where we could be taught children’s rights.’
- ‘I think it’ll be good because you can also talk though it with your classmates.’

#### **Addysgu rhieni am hawliau plant:**

- ‘What to start with... because even though like it’s important to teach young people their rights, those people who help put rights in place are our parents and caregivers.’
- ‘Working with us, there could be an information pack made to help educate adults. This could be updated every year.’
- ‘Because children don’t always pass on stuff from schools to their parents, they need to be contacted directly with rights information.’
- ‘We could have like press conferences for parents where they could ask ministers about children’s rights and what they are doing about it.’

#### **Addysgu athrawon**

- ‘I think children’s rights needs to be educated to teachers, they could be involved in like, teacher training days, insets days, and things like that that.’

#### **Addysgu'r Gwasanaethau Cyfiawnder Troseddol**

- ‘What about Criminal Justice Services? They really need to know about rights.’

#### **Addysgu drwy'r cyfryngau cymdeithasol:**

- Trafodwyd y cyfryngau cymdeithasol ym mhob gweithdy, ac roedd pawb yn deall eu gwerth wrth helpu pawb i gael gwybodaeth a dysgu am hawliau plant. Cydnabuwyd y byddai Facebook yn ffordd dda o ymgysylltu â rhieni, ond ni fyddai mor effeithiol gyda phlant a phobl ifanc sy'n rhoi'r gorau i'w ddefnyddio fwyfwy, gan droi at Instagram, TikTok, Twitter a Snapchat.
- Gwnaeth un person ifanc gyfleu'r sefyllfa yn dda wrth siarad am Facebook:
- ‘who wants to be on social media with you mum, nobody wants that!’
- ‘You could advertise on TikTok and Instagram by making images and short videos.’
- ‘Tik-Tok could work well, but it must not feel like they are learning something because nobody goes on TikTok to learn stuff, make it fun first with learning in the background.’
- ‘The government could set up TikTok and Instagram account just about children’s right where they could tell us about the ideas and find out what we think. The good thing with social media is that every single platform has an option to direct message someone so it's not like you have to

complain in front of many people you can literally just send a message directly to them.'

### **Addysgu drwy hysbysebu:**

- Mae Llywodraeth Cymru eisoes yn gwneud hyn mewn nifer o feysydd polisi. Wrth ystyried sut i wneud pob unigolyn a sefydliad perthnasol yn ymwybodol o Hawliau Plant, ac nid dim ond ysgolion:
- 'Advertising would work. There are loads of adds on at the moment like registering to vote so why not about children's rights?'
- 'I was thinking about, social media and technology, maybe, things like Spotify SoundCloud, Apple Music anything really, YouTube as well. Yeah, if there could be adverts because normally when watching a video or listen to music, such as Spotify, add come up on about different things, there could be a 30 second audio on Spotify or video on YouTube that just talks about, human rights and children's rights, everything that is involved with the government, just to educate, and help young people to get involved.'
- 'Advertise using billboards and posters at bus stops.'
- 'They could also advertise in local papers.'
- 'Advertise it properly on the right channels, adjust to the changing generation.'
- 'If you can't rely on the schools to teach us, and if there is funding to do so, could you do information adverts on social media or on TV, because obviously at the moment, everyone's online, so all the kids are available.'
- 'Online adverts that teach would help young people all over Wales because as I said before, we can't rely on schools.'
- 'Advertising people's children's rights, I think it should just be plastered everywhere, all over social media to a lot of people using Instagram, TikTok, and if things are showing up from there. If we can't get this information in schools, then I think advertising it the next best thing.'
- 'Use child friendly posters. Not just where you think children go, but everywhere as we go everywhere.'
- 'Teaching through social media and adverts should become the norm.'

### **Defnyddio chwaraeon i addysgu pobl am hawliau plant.**

- 'Coaches and clubs could help people understand about children's rights.'

### **Cefnogi dysgwyr mewn ysgolion:**

- 'Schools should have a named person who you can talk to confidentially if you don't understand or think your rights are being broken.'

### **Adran hawliau ym mhob awdurdod lleol**

- 'Well, we could have in councils an office dedicated to just children's rights or other rights as well, that you can directly go to and knock on the door. They should have walk in appointment, and have a chat in person with somebody, maybe that could be something that could be, I don't now, good?'

**Effaith COVID-19**

- 'Because of lockdown, most of us have become more interested in politics.'

**Defnyddio'r trydydd sector:**

- 'Utilising those third sector networks, they are pre made and have goals supporting children's rights.'

## Cwestiwn 5: Sut hoffet ti roi adborth i Lywodraeth Cymru?

### Mae hygyrchedd unigol yn allweddol

- Roedd y cyfranogwyr yn glir y dylai dulliau rhoi adborth fod yn unol â materion hygyrchedd unigol.

### Rhoi adborth uniongyrchol i Lywodraeth Cymru ar ffurf ffrwd fyw:

- 'Maybe having an online zoom session or something as simple as a Facebook Live Stream, where a minister would be on screen, I mean, people could comment, and they would answer in live time and then that could be put onto social media platforms.'
- 'We should have live Q and As with government.'
- 'Ministers could say choose so many schools a month, and like have direct connection with so many young people who could talk directly to them through video conferencing.'
- 'In each form class, we could decide what we want to say to the minister. The form reps could get together and look at all forms together using mind mapping to decide what needs saying. The form reps could then be the confident people speaking in a good 20 minute session with the minister.'
- 'I did a VC q&a with Kirsty Williams and Sally Holland the other day, I think everyone was really keen to talk to people, and to know young opinions are being listened to.'
- 'I don't think surveys will work, we need direct contact with the Government.'
- 'We have over this last year, all seen people like Boris Johnson answering questions using video conferencing. Directly answering questions from other people on VC. This could work... direct connection is best.'

### Wrth ystyried adborth uniongyrchol drwy wasanaethau ysgol:

- 'I know at least in high school, there's one large assembly of the pupils. So maybe in that questions could be asked here.'
- 'I mean with how we're doing video links these days that could work well in assemblies.'
- 'You know every few weeks or something, maybe like half an hour in a morning assembly session, government minister or official could come and explain what they want to do. That could be the start of a communication, but not the end of it.'
- 'That would be an incredible way to move forward, especially with people like me, who spelling and writing is a massive issue Yeah, so if someone was to ask me questions, say they bring up the topic around school holidays and how they should be handled, if I was asked to write an essay on it, I wouldn't. But if I was sat down in a room with a bunch of my peers and people from Welsh Government, I could ask questions and give input, then that would be a superior way of doing it... I agree, yeah I agree.'
- 'I think it's a good thing to have video conferencing with minister and officials through assemblies, with a projector, on a big screen, everybody facing the screen, listening, and that way they could get direct answers from government officials, by asking questions, that way the whole school

is attending the event that would hit a wider audience and probably get more out of it, more productive that way as opposed to a smaller sort of meetings.'

- 'I think it's a good thing to do it with a big audience but it's better to do it in a form class instead of an assembly because in assemblies' people can be disturbing, and it can be distracting, instead of in a form class where less people to make distractions and the teacher can see who it is.'

### **Adborth drwy arolygon**

- 'As much as I don't like them, surveys are useful tools.'
- 'we get them in registration where you are tired and only have 10 mins. We can't be bothered so don't try that hard.'
- 'The surveys could allow pictures or recordings to be uploaded so people don't have to write.'
- 'With surveys you can reach like a big like a wide range of people, but instead of just the government getting back the results, maybe having a group of young people who could talk back the results to other young people about the ideas and feedback, maybe it could make more of an impact and be more personal in depth.'
- 'When consulting, I think, a good thing maybe is doing it through surveys. Maybe surveys for young people on maybe what they want or what is their opinion on a new issue.'
- 'We could have monthly check-in type surveys to get young peoples latest views on things.'
- 'Maybe they could be like more surveys out to young people and children all across Wales to just get their opinions and hopefully government will take those opinions into account.'
- 'Surveys to say what we think needs to be done to meet the challenges and children's rights. Children may want government to be, let's say a little bit more focused on climate change or becoming maybe more a little bit more eco-friendly.'
- 'We could create our own surveys to get our point across.'

### **Adborth drwy gynrychiolwyr ysgol**

- 'I'd say an actual appointed pupil within a school who is there to gather political input from young people. This person could be part of the student council who could then get these opinions out to the right people.'

### **Adborth drwy staff presennol Llywodraeth Cymru:**

- 'Welsh Government do have youth workers that come into all schools across Wales, they could promote Welsh Government's work and discover young people's opinions as well as.'

### **Defnyddio blychau awgrymiadau:**

- So maybe just a sort of a suggestions box, but there's a question at that. And then you can put your answer in.



### **Defnyddio democratiaeth uniongyrchol**

- ‘Direct democracy needs to be used.’
- ‘Some young people would like to give feedback directly through video.’

### **Gwefan cwynion / deisebau i bobl ifanc.**

- ‘I think there should be a direct line for complains.’
- ‘There should be a young people’s petition page.’
- ‘I think it might be a good idea if there is something that you don’t agree with in the Welsh Parliament, that people could set up online petitions.’

### **Blwch adborth.**

- ‘I would like a feedback box where you could directly give feedback to the Welsh Government’

### **Hysbysu Llywodraeth Cymru yn uniongyrchol drwy fideos neu lythyrau ac e-byst.**

- Roedd sawl cyfranogwr o'r farn y byddai hysbysu Llywodraeth Cymru yn ysgrifenedig neu drwy e-bost yn ffordd dda oherwydd gallai pobl fod yn bwylllog wrth fynegi barn, a byddai cofnod papur.

### **Cymorthfeydd AS i Bobl Ifanc.**

- Dywedodd un cyfranogwr gwybodus iawn:
- ‘Why don’t politicians do youth surgeries? They could even do these at schools.’
- ‘We should go directly to their office. They all have a local office.’

## Cwestiwn 6: Sut allwn ni sicrhau bod Cymraeg a Saesneg yn cael eu trin yn gyfartal?

### Sylwadau cyffredinol:

- 'I think that the English should learn Welsh.'
- 'Everything should be bilingual.'
- 'There should also be closed captions as well.'
- 'Welsh should be taught better and include heritage.'
- 'Kind of just the normal standard of making sure that everything's available in both languages, easily, and held on the same level.'
- 'Think they are treated equally in school.'
- 'People don't like learning the language and don't understand why it's important, we should teach people why they should learn it and not just because they have to.'
- 'By my age, I should know more about Welsh culture, but I don't.'
- 'I think it's really good already.'

### Wrth ystyried iaith yn yr ystyr ehangaf:

- 'The question is about English and Welsh but it's important to think about the other languages as well. A lot of other nationalities that live in Wales. That may be what struggle with English as well and we need to think about that BSL yes, as well as a language.'

### Cyfranogwr a oedd yn mynychu ysgol Gymraeg:

- 'I think it's treated equally, it's just that not many people in Cardiff speak it... I agree with that.'

### Grŵp o bobl ifanc ag anableddau dysgu:

- 'More Welsh Schools and more options to learn Welsh after school. Being greeted in Welsh at youth club – Bora Da!!'